

TYÖELÄMÄ- JA TASA-ARVO- VALIOKUNNAN LAUSUNTO 17/2004 vp

Valtioneuvoston selvitys ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Euroopan sosiaalirahaston säännöksistä

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Suuri valiokunta on 15 päivänä lokakuuta 2004 lähettänyt valtioneuvoston selvityksen ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Euroopan sosiaalirahaston säännöksistä (E 103/2004 vp) työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- finanssisihteeri Lars Koltola, sosiaali- ja terveysministeriö
- ylitarkastaja Tiina Pesonen, työministeriö
- rakennerahastopäällikkö Merja Niemi, opetusministeriö
- toiminnanjohtaja Reijo Pesonen, Keski-Suomen yhteisöjen tuki KYT ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon on antanut

— Lapin TE-keskus.

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Yleistä

Euroopan komission julkaisema kolmas koheesioraportti sisältää rakennerahastojen uudistusehdotukset vuosille 2007—2013. Raporttiin liittyen komissio on antanut rakennerahastokohtaiset asetusehdotuksensa, joista yksi koskee Euroopan sosiaalirahastoa.

Niihin liittyy kiinteästi ehdotus yleisasetukseksi, jossa määritellään rakennerahastojen toimintaa koskevat yleiset säännökset: politiikan sisältö, varojen jako ja hallinnointimenettelyt.

Euroopan sosiaalirahastoa koskeva asetus ehdotus sisältää säännöksiä ESR:n keskeisistä painopisteistä ja tuettavan toiminnan periaatteista. Euroopan sosiaalirahasto on perustettu työntekijöiden työllistymismahdollisuuksien paran-

tamiseksi sisämarkkinoilla ja siten osaltaan elintason nostamiseksi. Rahastolla pyritään edistämään työntekijöiden työnsaantia ja heidän alueellista ja ammatillista liikkumistaan yhteisössä sekä helpottamaan mukautumista teollisiin ja tuotantojärjestelmien muutoksiin erityisesti ammatillisella koulutuksella ja uudelleen koulutuksella.

Valtioneuvoston kanta

Euroopan sosiaalirahastolla on keskeinen rooli Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toteuttamisessa. Suomi pitää tärkeänä, että ESR tukee kansallista politiikkaa täystyöllisyyden edistämiseksi, työelämän laadun ja tuottavuuden parantamiseksi, sosiaalisen osallisuuden

lisäämiseksi sekä alueellisten työllisyyserojen vähentämiseksi.

Asetusehdotus tukee hyvin Lissabonin strategiassa asetettuja kasvua, työllisyyttä ja kilpailukykyä edistäviä tavoitteita. Suomi pitää tärkeänä, että asetusehdotus korostaa erityisen vahvasti yhteyttä ESR:n ja Euroopan työllisyysstrategian välillä sekä mahdollistaa työllisyysstrategian suuntaviivojen ja suositusten paremman tukemisen ESR-toimin. Samalla asetusehdotus korostaa vahvaa yhteyttä ESR-toimien ja yhteisötason sosiaalisen osallisuuden, koulutuksen ja ammatillisen koulutuksen tavoitteiden välillä.

Suomi tukee pääpiirteissään komission ehdotusta Euroopan sosiaalirahastoasetukseksi.

Suomen kannalta on tärkeää, että koulutuksen, tutkimuksen ja innovaatioiden kehittämisen rahoitus ESR:llä olisi mahdollista uuden konvergenssitavoitteen lisäksi myös alueellinen kilpailukyky ja työllisyys -tavoitteessa. Myös teknologian hyödyntämisen rahoitus on tärkeää. Näin turvattaisiin kehittämistoimien jatkuvuus ja mahdollisuus samanlaisten toimien toteuttamiseen koko Suomen alueella myös uudella ohjelmakaudella.

Suomen aktiivisen työperusteisen maahanmuuttopolitiikan tarpeet tulee ottaa huomioon ja

rahoittaa toimia työvoiman liikkuvuuden edistämiseksi, siirtyvän työvoiman osaamisen ja ammattitaidon kehittämiseksi ja yhteiskuntaan sopeutumiseksi. Lisäksi rajat ylittäviä yhteistyöhankkeita tulee voida rahoittaa EAKR:n euroopalainen alueellinen yhteistyö -tavoitteen kautta.

Nykyisen EQUAL-yhteisöaloitteen kaltaisen toimintamallin tulee jatkua tulevallakin kaudella. Innovatiivisuus tulee nähdä jatkossakin Euroopan sosiaalirahaston toimintaa ohjaavana periaatteena.

Suomi kannattaa esitystä, jonka mukaan rahastot voivat rajoitetusti rahoittaa toistensa toimenpidevalikoimaan kuuluvia hankkeita. Esi-
tetty 5 %:n joustomahdollisuus vaikuttaa kuitenkin riittämättömältä. Joustomahdollisuus ei kuitenkaan saa johtaa hankkeiden toimenpidevalikoiman heikkenemiseen eikä myöskään eri rahastoista rahoitettavien toimien päällekkäisyyteen. Suomi pitää hyvänä mallia, jonka mukaan kutakin ohjelmaa rahoittaa yksi rakennerahasto. Tämä mahdollistaa ESR:n erityispiirteiden paremman huomioimisen ja edesauttaa ohjelmien yksinkertaisempaa hallinnointia. Eri rahastoista rahoitettavien toimien yhteisvaikutukset tulee ottaa huomioon.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Valiokunta yhtyy valtioneuvoston kantaan, jonka mukaan Euroopan sosiaalirahastoa koskeva asetusehdotus on pääpiirteissään kannatettava. Valiokunta pitää tärkeänä, että asetusehdotuksella pyritään vahvistamaan ESR:n ja Euroopan työllisyysstrategian välistä yhteyttä ja tukemaan nykyistä tehokkaammin työllisyysstrategian suuntaviivojen ja suositusten toteuttamista.

Valiokunta kannattaa asetusehdotusten pyrkimystä EU:n ja jäsenmaiden toiminnan entistä paremmaksi yhteensovittamiseksi. Tärkeää on muodostaa selkeä näkemys siitä, mitä lisäarvoa ESR-rahoituksella halutaan saada aikaan.

Artiklan 3 mukaan ESR-toimien painopisteitä ovat: 1) työntekijöiden ja yritysten sopeutu-

miskyvyn parantaminen, 2) työnhakijoiden ja työelämän ulkopuolella olevien henkilöiden työhön pääsyn aktivoiminen, työssäoloajan pidentäminen sekä naisten ja maahanmuuttajien työmarkkinoille osallistumisen lisääminen, 3) heikossa työmarkkina-asemassa olevien osallisuuden vahvistaminen ja syrjäytymisen ehkäisy ja 4) työllisyyden ja syrjäytymisen ehkäisyn edistäminen kumppanuuksien ja sopimusmenettelyjen avulla. Nämä painopisteet ovat valiokunnan käsityksen mukaan Suomen tilanteeseen hyvin sopivia.

Lähentymistavoitteen perusteella voidaan tukea muun muassa koulutusjärjestelmien kehittämistä, inhimillisten voimavarojen kehittämistä tutkimuksessa ja innovaatiossa sekä julkishal-

linnon toimivuuden parantamista. Jotta voidaan turvata tämäntyyppisten kehittämistoimien jatkuvuus koko Suomen alueella myös uudella ohjelmakaudella, valiokunta pitää tärkeänä, että niiden rahoitus on mahdollista myös alueellisen kilpailukyyn ja työllisyyden tavoitteessa.

ESR-toimia tulee voida toteuttaa sekä keskitettyinä laajoina hankkeina että pienimuotoisina ruohonjuuritason projekteina. Pienissä hankkeissa toimijoina ovat usein kansalaisjärjestöt tai muut kolmannen sektorin toimijat, joiden hyvä paikallistuntemus ja läheinen kosketus arkipäivän todellisuuteen auttavat löytämään innovatiivisia uusia toimintatapoja ja saamaan aikaan vaikuttavia tuloksia pienin kustannuksin.

Valiokunta korostaa tarvetta yksinkertaistaa ESR-hankkeiden hallinnointia ja kehittää erilaisia tukitoimia, joilla hankkeiden toteuttaminen tehdään entistä helpommaksi erityisesti kolmannen sektorin toimijoille. Valiokunta pitää tärkeänä, että hallitus selvittää mahdollisuudet tukea alueellisten ohjaus-, neuvonta- ja tukipalveluskeskusten perustamista tai rahoittaa tarvittavien tukipalvelujen hankkimista ostopalveluina.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että kolmannen sektorin toimijoilla ei yleensä ole käytettävissään varoja, joilla hanketta voitaisiin rahoittaa, vaan tukirahojen tullessa jälkikäteen ne joutuvat turvautumaan lainarahoitukseen. Tästä syystä valiokunta pitää ongelmallisena säännöstä, jonka mukaan rahoitusta ei myönnettäisi korkokustannuksiin, ja katsoo, että korkokuluja koskeva rajoitus tulisi poistaa. Valiokunnan kuulemien asiantuntijoiden mukaan ESR-projekteilla on ollut ongelmia myös tuen saamisessa eräisiin muihin välttämättömiin kustannuksiin, kuten työterveyshuolto- ja vuokratuluihin. Mahdollisuudet maksaa lisäpalkkaa yhdistelmätuella palkatulle ovat olleet erilaiset riippuen siitä, minkä ministeriön hallinnoimasta hankkeesta on ollut kyse.

Valiokunta kiinnittää laajemminkin huomiota siihen, että ESR-rahoitukseen liittyy paitsi EU-säännösten aiheuttamaa myös kotimaisten säännösten ja ohjeiden kirjavuudesta johtuvaa byrokratiaa, joka tekee rahoituksen hakemisen ja hankkeiden hallinnoinnin tarpeettoman hankalaksi. Valiokunta pitää välttämättömänä, että hankkeisiin liittyvät kotimaiset säännökset ja käytännöt kartoitetaan välittömästi ja ryhdytään toimiin, jotta ennen uuden ohjelmakauden alkua eri ministeriöiden ja hallinnonalojen säännökset ja ohjeet saadaan yhdenmukaistettua ja tarpeeton hallinnointi poistettua.

Valiokunta pitää tärkeänä asetusehdotuksen mukaista inhimillisten voimavarojen kehittämistä yliopistollisilla jatko-opinnoilla ja tutkijakoulutuksella sekä yliopistojen, tutkimuskeskusten ja yritysten verkottumisella. Valiokunta korostaa kuitenkin ammattikorkeakoulujen sekä ammatillisen koulutuksen ja aikuiskoulutuksen järjestäjien keskeistä merkitystä myös ESR:n tukeman koulutuksen järjestämisessä.

Valiokunta pitää kannatettavana asetusehdotuksen pyrkimystä kannustaa työmarkkinajärjestöjä osallistumaan nykyistä enemmän työllistämistoiminnan käytännön toteuttamiseen. ESR-hankkeista päätettäessä tulee välittömien työllisyysvaikutusten ohella kiinnittää huomiota myös yleiseen ilmapiiriin aktiivisesti vaikuttavaan toimintaan, jolla voi olla merkittäviäkin työllisyysvaikutuksia pitemmällä aikavälillä.

Lausunto

Lausuntonaan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta ilmoittaa,

että valiokunta yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan edellä esitetyn huomautuksin.

TyVL 17/2004 vp — E 103/2004 vp

Helsingissä 12 päivänä marraskuuta 2004

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Jukka Gustafsson /sd	Terhi Peltokorpi /kesk
vpj.	Anne Holmlund /kok	Leena Rauhala /kd
jäs.	Sari Essayah /kd	Jukka Roos /sd
	Susanna Haapoja /kesk	Kimmo Tiilikainen /kesk
	Anneli Kiljunen /sd	Jaana Ylä-Mononen /kesk (osittain)
	Riikka Moilanen-Savolainen /kesk	vjäs. Arto Satonen /kok.
	Markus Mustajärvi /vas	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Ritva Bäckström.